

Pravica vedeti!

Nevarne kemikalije v izdelkih

Kemikalijam, ki škodijo zdravju, se težko izognemo. Vsebuje jih veliko izdelkov, s katerimi smo vsak dan v stiku. To so kozmetični izdelki, parfumi, čistila in detergenti, pohištvo, elektronske naprave, vzmetnice, preproge, tekstil, kuhinjski pripomočki, izdelki iz plastike, igrače, avtomobili ... Na številnih izdelkih podatkov o kemični sestavi ni ali pa je seznam kemikalij tako obsežen, da težko prepoznamo tiste, ki so zdravju in okolju škodljive. Kako do teh pomembnih informacij?

Ali veste?

Znanstvene raziskave že nekaj časa kažejo na to, da nekatere kemične snovi, ki jih industrija uporablja, vplivajo na naše zdravje in okolje. Kemikalije lahko povzročajo alergije, raka, neplodnost, vplivajo na sposobnost učenja, na žleze z notranjim izločanjem ... Škodljive kemikalije vnašamo v naše telo preko kože in sluznice, lahko jih vdihavamo ali zaužijemo s hrano oziroma pijačo.

Preprečevanje je učinkovitejše in cenejše kot zdravljenje! Manj bo kemikalij v izdelkih in v industrijskih procesih, manjši bodo vplivi na naše zdravje in okolje. Škodljivim vplivom se lahko izognemo, če ne kupujemo spornih izdelkov, vendar moramo vedeti, katere nevarne kemikalije vsebujejo ti izdelki in kakšni so njihovi učinki. Potrošniki imamo pravico vedeti!

Pravica vedeti pomeni zaščito!

Izvedeti – v 45 dneh!

Nova evropska zakonodaja, znana pod imenom REACH, je začela veljati konec leta 2007. Potrošnikom daje pravico, da so obveščeni o nevarnih kemikalijah v izdelkih, daje jim »pravico vedeti«. Proizvajalcu oziroma trgovcu nalaga, da mora potrošniku, ki to želi, v 45 dneh pisno odgovoriti in naštetih vse kemikalije s seznama REACH (seznam najnevarnejših kemikalij), ki so v izdelku. Proizvajalec ali trgovec mora potrošniku dati tudi navodila o varnem ravnanju ter o uporabi in odlaganju izdelkov, ki vsebujejo nevarne kemikalije.

Za vas smo pripravili osnutek pisma (str.5), ki ga lahko pošljete proizvajalcu ali trgovcu, pri katerem ste kupili izdelek.

Potrošniki s temi vprašanji sporočamo, da želimo kemično varne izdelke, izražamo zaskrbljenost in spodbujamo odgovorne, da pohitijo z dopolnjevanjem obstoječega seznama nevarnih kemikalij, saj žal ni popoln.

Z informacijami o kemikalijah, s katerimi vas je seznanil proizvajalec ali trgovec, seznanite tudi nas, skupaj bomo v prizadevanjih po izpopolnitvi seznama uspešnejši!

Pišite nam na naslov: zps@zps.si ali info@envhealth.org

Skrite nevarnosti

Kemikalije v vsakodnevnikih izdelkih, ki največkrat niso napisane na deklaraciji ali nalepki:

Ftalati (DEHP, DBP, BBP): diethylhexyl phtalate, dibutyl phtalate, benzyl butyl phtalate

Učinki na zdravje (testirano na živalih ali enoceličnih organizmih): toksični za reprodukcijo, negativno vplivajo na hormonsko delovanje in zmanjšujejo kakovost sperme.

Najdemo jih: v šminkah, šamponih, parfumih, tekstilu, preprogah, pohištvu, plastiki, notranjosti avtomobilov, mnogih izdelkih iz PVC-ja in v osvežilcih zraka.

Bromirani zaviralci gorenja (deca BDE, penta BDE): deca/penta bromodiphenyl ether

Učinki na zdravje: negativno vplivajo na delovanje žlez z notranjim izločanjem, prizadenejo jetra, kožo in hipofizo, so med domnevnimi povzročitelji raka. Kopičijo se v telesih živih bitij.

Najdemo jih: v preprogah, oblazinjenem pohištvu, električnih izdelkih (televizijskih sprejemnikih), prenosnih telefonih in računalnikih, oblačilih (tudi v otroških pižamah!).

Perfluorinirane kemikalije: perfluorooctanoična kislina, perfluorooctane sulfonamid in sulfonati ...

Učinki na zdravje (testirano na živalih): motnje v delovanju hipofize in ščitnice ter pri razvoju zarodka, slabijo imunski sistem, povezujejo jih z rakom na mehurju pri delavcih, ki jih izdelujejo. To so strupene in bioakumulativne snovi.

Najdemo jih: v premazih teflonskih posod, tekstilnih izdelkih (preprogah in oblazinjenem pohištvu).

Bisfenol A

Učinki na zdravje: moti lahko delovanje žlez z notranjim izločanjem. Raziskave na živalih so pokazale, da povzročata motnje v delovanju razmnoževalnih organov, rezistenco na inzulin, verjetno pa pripomore tudi k debelosti.

Najdemo ga: v stekleničkah za otroke in plastičnih steklenicah ter posodah za živila (lahko prehaja v živilo), zobnih oblogah in polnilih, električnih napravah.

Kako spodbuditi proizvajalce, da bodo na trgu kemično varnejši izdelki?

Pravica »vedeti« je pomembna priložnost za spremembe! Proizvajalcem in trgovcem potrošniki s tem sporočamo, da želimo drugačne, varnejše izdelke, pozivamo jih k razvoju in proizvodnji ter prodaji kemično varnejših izdelkov. Proizvajalci in trgovci morajo vedeti, da nam ni vseeno in da smo potrošniki zaskrbljeni za zdravje in okolje.

Po merilih evropske zakonodaje REACH so učinki najnevarnejših kemikalij (imenujemo jih tudi »močno skrb vzbujajoče kemikalije«) naslednji:

- povzročajo raka (kancerogene kemikalije),
- vplivajo na DNK (mutagene),
- kemikalije so toksične za reproduktivne organe,
- trajno vplivajo na okolje; so lahko strupene in se kopičijo v živih bitjih
- in drugi škodljivi učinki.

Nevladne organizacije in sindikati so že naredili obsežnejše sezname zelo nevarnih kemikalij po merilih zakonodaje REACH. Najdete jih na spodnjih naslovih:

S.I.N.

Mednarodni kemijski sekretariat (ChemSec) je na svoji spletni strani objavil seznam, imenovan S.I.N. List 1.0., ki vsebuje že 267 najnevarnejših kemikalij po merilih REACH.

www.sinlist.org

Evropsko združenje sindikatov

(ETUC) je pripravilo seznam 300 kemikalij, ki povzročajo bolezni pri delavcih, ki so tem kemikalijam izpostavljeni na delovnih mestih. Tudi kemikalije s tega seznama so po merilih REACH najnevarnejše kemikalije.

www.etuc.org

Primer pisma

Pismo potrošnika proizvajalcu izdelkov, ki lahko vsebujejo nevarne kemikalije:

Podatki o pošiljatelju

Datum:

Naslovnik: *proizvajalec (trgovec)*

Spoštovani,
prosim, da mi/nam, tako kot zahteva nova evropska zakonodaja o kemikalijah REACH, čim prej sporočite, katere zdravju in okolju nevarne kemikalije s seznama REACH (Candidate List of substances of very high concern) so v spodaj navedenem/-ih izdelku/-ih oziroma v njegovi (njihovi) embalaži:

Vaš odgovor in tudi nasvete, kako moram/-o ravnati s temi kemikalijami in kako jih odlagati, pričakujem/-o v 45 dneh, kot je predpisano v omenjenem zakonu.

Zelo vam bom/-o hvaležen/-ni, če me (nas) boste seznanili tudi z ustreznimi podobnimi izdelki, ki ne vsebujejo nevarnih kemikalij, in z vašimi prizadevanji, da v vaših izdelkih ne bo več zelo nevarnih oziroma nevarnih kemikalij. Pričakujemo, da boste pri tem upoštevali tudi razširjena seznama zelo nevarnih kemikalij, seznam REACH S.I.N, List 1.0 (www.sinlist.org) in seznam European Trade Union Priority List (www.etuc.org).

Z lepimi pozdravi,
(podpis)

Kopija: ZPS, Frankopanska 5, 1000 Ljubljana, zps@zps.si

Če odgovora ne dobite v 45 dneh, pišite na Zvezo potrošnikov Slovenije, Frankopanska 5, 1000 Ljubljana
Več o tem: www.chemicalshealthmonitor.org

Nekaj odgovornih proizvajalcev je že začelo prepoznavati nevarne kemikalije v svojih izdelkih, nadomeščajo jih z varnejšimi izdelki in začeli so uporabljati varnejše postopke izdelave.

Več o tem: www.greenpeace.org

Želite več informacij

www.chemicalshealthmonitor.org

in www.zps.si

Poiščite:

- Risanka: Izberi svojo prihodnost: Choosing your future
- Rak dojke in kemikalije (Breast cancer and chemicals)
- Potrošnikov vodnik : Plastika in BisphenolA (Plastics and Bisphenol A)
- Več o zakonodaji REACH (More about REACH)
- Kako REACH vpliva na zdravje (How REACH affects our health)
- Prebiraj spletni časopis: Kemikalije in bolezni (Chemicals and disease News Bulletin)

Pišite nam:

info@env-health.org ali zps@zps.si

Zloženko (izdaja februarja 2009) je del projekta Chemicals Health Monitor, ki ga izvaja Health and Environment Alliance, HEAL, v sodelovanju s partnerskimi organizacijami iz vse Evrope. S projektom si prizadevajo izboljšati javno zdravje in z znanstvenimi dognanji o učinkih kemikalij na zdravje in okolje vplivati na zakonodajo.

Health and Environment Alliance (HEAL)

28 Blvd Charlemagne, 1000 Brussels, BELGIUM

HEAL se zahvaljuje za finančno pomoč Sigrid Rausing Trust, Marisia Foundation in Evropski komisiji, DG za okolje. Mnenja v tej zloženci niso nujno mnenja teh organizacij.